Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

1 päivänä elokuuta 2025 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Unionin kansalaisuus – Henkilöiden vapaa liikkuvuus – SEUT 18 artikla – Kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kielto – Direktiivi 2004/38/EY – 24 artikla – Yhdenvertaisen kohtelun periaate – Alaikäinen lapsi, joka on unionin kansalainen ja jolla on oleskeluoikeus kyseisen direktiivin nojalla – Kyseisen lapsen vanhemmalle kyseisen lapsen huoltajana toimimista varten myönnettävä kansallinen oleskelulupa – Erottelu lapsen kansalaisuuden perusteella – Vanhempi, jolla on oleskeluoikeus työnhakijana – Poikkeus yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta sosiaaliavustusta koskevan oikeuden osalta – Soveltamisala

Asiassa C-397/23,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Sozialgericht Detmold (Detmoldin sosiaaliturva-asioiden alioikeus, Saksa) on esittänyt 22.6.2023 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 29.6.2023, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

FL

vastaan

Jobcenter Arbeitplus Bielefeld,

jossa asian käsittelyyn osallistuu

Stadt Bielefeld,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. L. Arastey Sahún sekä tuomarit D. Gratsias, E. Regan (esittelevä tuomari), J. Passer ja B. Smulders,

julkisasiamies: J. Richard de la Tour,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 14.11.2024 pidetyssä istunnossa esitetyn,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

– Saksan hallitus, asiamiehinään J. Möller ja R. Kanitz,

– Euroopan komissio, asiamiehinään B.-R. Killmann ja E. Montaguti,

kuultuaan julkisasiamiehen 13.2.2025 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee unionin oikeuden, joka liittyy unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeuteen liikkua ja oleskelua vapaasti jäsenvaltioiden alueella, tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat FL ja Jobcenter Arbeitplus Bielefeld (Bielefeldin työvoimatoimisto, Saksa; jäljempänä Jobcenter Bielefeld) ja jossa on kyse siitä, että Jobcenter Bielefeld epäsi FL:ltä Saksan lainsäädännössä säädetyt sosiaalietuudet.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2004/38/EY

3 Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY (EUVL 2004, L 158, s. 77) johdanto-osan kolmannessa, neljännessä ja kuudennessa perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(3) Unionin kansalaisuuden olisi oltava jäsenvaltioiden kansalaisten oikeusaseman perusta, kun he käyttävät oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun. Sen vuoksi on välttämätöntä kodifioida ja tarkistaa olemassa olevat yhteisön säädökset, jotka koskevat erikseen työntekijöitä, ammattitoimintaa harjoittavia henkilöitä sekä opiskelijoita ja muita työmarkkinoiden ulkopuolella olevia henkilöitä, jotta voidaan yksinkertaistaa ja tehostaa kaikkien unionin kansalaisten oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun.

(4) Jotta voidaan päästä eroon tästä alakohtaisesta ja epäyhtenäisestä tavasta käsitellä oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun sekä helpottaa tämän oikeuden käyttämistä, tarvitaan yksi säädös, jolla muutetaan työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta yhteisön alueella 15 päivänä lokakuuta 1968 annettua neuvoston asetusta (ETY) N:o 1612/68 [(EYVL 1968, L 257, s. 2)] sekä kumotaan seuraavat säädökset: – –

– –

(6) Perheen yhtenäisyyden säilyttämiseksi laajemmassa merkityksessä ja jollei kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kiellosta muuta johdu, vastaanottavan jäsenvaltion olisi kansallisen lainsäädäntönsä valossa tarkasteltava niiden henkilöiden asemaa, jotka eivät kuulu tämän direktiivin mukaisen perheenjäsenen määritelmän piiriin ja joilla siten ei ole automaattista oikeutta maahantuloon ja oleskeluun vastaanottavassa jäsenvaltiossa, jotta se voi päättää, voidaanko tällaisille henkilöille myöntää maahantulo- ja oleskeluoikeus, ottaen huomioon heidän suhteensa unionin kansalaiseen tai muut olosuhteet, kuten heidän taloudellinen ja fyysinen riippuvuutensa unionin kansalaisesta.”

4 Direktiivin 2 artiklassa, jonka otsikko on ”Määritelmät”, säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä tarkoitetaan:

– –

2) ’perheenjäsenellä’:
   a) aviopuolisoa;
   b) kumppania, jonka kanssa unionin kansalainen on rekisteröinyt parisuhteen jonkin jäsenvaltion lainsäädännön nojalla, jos vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä rekisteröity parisuhde rinnastetaan avioliittoon, ja vastaanottavan jäsenvaltion asiaa koskevassa lainsäädännössä säädettyjen edellytysten mukaisesti;
   c) unionin kansalaisen alle 21-vuotiaita tai hänestä riippuvaisia jälkeläisiä suoraan etenevässä polvessa samoin kuin unionin kansalaisen aviopuolison tai b alakohdassa tarkoitetun kumppanin vastaavanlaisia jälkeläisiä;
   d) unionin kansalaisesta riippuvaisia sukulaisia suoraan takenevassa polvessa samoin kuin unionin kansalaisen aviopuolison tai b alakohdassa tarkoitetun kumppanin vastaavanlaisia sukulaisia;

– –”

5 Mainitun direktiivin 3 artiklassa, jonka otsikko on ”Henkilöt, joihin tätä direktiiviä sovelletaan”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan kaikkiin unionin kansalaisiin, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon tai oleskelevat toisessa jäsenvaltiossa kuin jonka kansalaisia he ovat, sekä heidän 2 artiklan 2 alakohdassa määriteltyihin perheenjäseniinsä, jotka tulevat heidän mukanaan tai seuraavat heitä myöhemmin.

2. Vastaanottavan jäsenvaltion on kansallista lainsäädäntöään noudattaen helpotettava seuraavien henkilöiden maahanpääsyä ja oleskelua, tämän kuitenkaan rajoittamatta heillä mahdollisesti olevaa henkilökohtaista oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen ja oleskeluun:

– –

b) kumppani, jonka kanssa unionin kansalainen on asianmukaisesti todistetussa pysyvässä suhteessa.

Vastaanottavan jäsenvaltion on tutkittava laajasti kyseisten henkilöiden olosuhteet, ja sen on perusteltava heidän maahanpääsynsä tai oleskelunsa mahdollinen epääminen.”

6 Direktiivin 6 artiklan, jonka otsikko on ”Oikeus oleskella enintään kolme kuukautta”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Unionin kansalaisilla on oikeus oleskella toisen jäsenvaltion alueella enintään kolmen kuukauden ajan ilman muita edellytyksiä tai muodollisuuksia kuin se, että heillä on oltava voimassa oleva henkilökortti tai passi.”

7 Direktiivin 2004/38 14 artiklan, jonka otsikko on ”Oleskeluoikeuden säilyminen”, 2 ja 4 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Unionin kansalaisella ja hänen perheenjäsenillään on 7, 12 ja 13 artiklassa säädetty oleskeluoikeus sikäli kuin he täyttävät näissä artikloissa säädetyt edellytykset.

– –

4. Poiketen siitä, mitä 1 ja 2 kohdassa säädetään, unionin kansalaista tai hänen perheenjäseniään koskevaa karkottamistoimenpidettä ei saa missään tapauksessa toteuttaa, sanotun kuitenkaan rajoittamatta VI luvun säännösten soveltamista, jos:

– –

b) unionin kansalainen on tullut vastaanottavan jäsenvaltion alueelle työnhakuun. Tässä tapauksessa unionin kansalaista tai hänen perheenjäsentään ei saa karkottaa niin kauan kuin unionin kansalainen voi esittää näyttöä siitä, että hän jatkaa työnhakua ja että hänellä on todellisia mahdollisuuksia löytää työtä.”

8 Kyseisen direktiivin 24 artiklassa, jonka otsikko on ”Tasavertainen kohtelu”, säädetään seuraavaa:

”1. Jollei perustamissopimuksessa ja johdetussa oikeudessa annetuista nimenomaisista erityismääräyksistä muuta johdu, kaikkia vastaanottavan jäsenvaltion alueella tämän direktiivin nojalla asuvia unionin kansalaisia on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla. – –

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa säädetään, vastaanottavan jäsenvaltion ei tarvitse myöntää oikeutta sosiaaliavustukseen oleskelun ensimmäisten kolmen kuukauden aikana tai soveltuvassa tapauksessa 14 artiklan 4 kohdan b alakohdassa säädetyn pidemmän ajanjakson aikana muille kuin työntekijöille tai itsenäisille ammatinharjoittajille taikka henkilöille, joilla säilyy tällainen asema, ja heidän perheensä jäsenille – –”

Asetus (EY) N:o 883/2004

9 Sosiaaliturvajärjestelmien yhteensovittamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 883/2004 (EUVL 2004, L 166, s. 1) 4 artiklassa, jonka otsikko on ”Yhdenvertainen kohtelu”, säädetään seuraavaa:

”Henkilöillä, joihin tätä asetusta sovelletaan, on samat jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset etuudet ja velvollisuudet kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaisilla, jollei tässä asetuksessa toisin säädetä.”

Saksan oikeus

Oleskelu

10 Ulkomaalaisten oleskelusta, työskentelystä ja kotouttamisesta liittotasavallan alueella 30.7.2004 annetun lain (Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet; BGBl. 2004 I, s. 1950), sellaisena kuin se on muutettuna 27.7.2015 annetulla lailla (BGBl. 2015 I, s. 1386) (jäljempänä AufenthG), 28 §, jonka otsikko on ”Perheenyhdistäminen Saksan kansalaisten kanssa”, 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Oleskelulupa myönnetään ulkomaalaiselle, joka on

1. Saksan kansalaisen aviopuoliso

2. Saksan kansalaisen alaikäinen naimaton lapsi,

3. alaikäisen naimattoman Saksan kansalaisen vanhempi, huoltajana toimimista varten,

jos Saksan kansalaisen oleskelee vakinaisesti Saksan alueella. – –”

11 Unionin kansalaisten yleisestä liikkumisvapaudesta 30.7.2004 annetun lain (Gesetz über die allgemeine Freizügigkeit von Unionsbürgern; BGBl. 2004 I, s. 1986), sellaisena kuin se on muutettuna 12.11.2020 annetulla lailla (BGBl. 2020 I, s. 2416) (jäljempänä FreizügG/EU), 11 §:n 14 momentin ensimmäisessä virkkeessä säädetään seuraavaa:

[AufenthG:iä] sovelletaan myös silloin, kun siitä seuraa edullisempi oikeudellinen asema kuin tämän lain soveltamisesta.”

Sosiaaliavustukset

12 Sosiaalilakien koonnoksen (Sozialgesetzbuch) II osan, sellaisena kuin se oli voimassa 31.12.2020 saakka (jäljempänä SGB II), 7 §:n, jonka otsikko on ”Etuuteen oikeutetut”, 1 momentissa säädettiin seuraavaa:

”Tässä osassa säädettyjä etuuksia saavat henkilöt, jotka

1. ovat täyttäneet 15 vuotta eivätkä ole vielä saavuttaneet 7a §:ssä tarkoitettua ikärajaa

2. ovat työkykyisiä

3. ovat vähävaraisia ja

4. oleskelevat vakinaisesti Saksan liittotasavallassa (työkykyiset etuuteen oikeutetut).

Edellisestä poiketen etuuksia eivät saa

1. ulkomaan kansalaiset, jotka eivät ole työntekijöitä tai itsenäisiä ammatinharjoittajia Saksan liittotasavallassa ja joilla ei ole oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen [FreizügG/EU:n] 2 §:n 3 momentin nojalla, eivätkä heidän perheenjäsenensä oleskelunsa kolmen ensimmäisen kuukauden aikana

2. ulkomaan kansalaiset
   a) joilla ei ole oleskeluoikeutta
   b) joiden oleskeluoikeus perustuu yksinomaan työnhaun tavoitteeseen

– –

eivätkä heidän perheenjäsenensä,

– –

Edellä olevasta toisen virkkeen 2 kohdasta poiketen ulkomaan kansalaiset ja heidän perheenjäsenensä saavat tämän osan mukaisia etuuksia, jos he ovat oleskelleet vakinaisesti liittotasavallan alueella vähintään viisi vuotta – –”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

13 Pääasian kantaja FL, joka on Puolan kansalainen, saapui Alankomaista Saksaan 30.5.2020. Hänen avopuolisonsa, joka myös on Puolan kansalainen, oli saapunut aiemmin eli 30.8.2015 Puolasta Saksaan. Heidän Saksassa 27.11.2020 syntynyt yhteinen poikansa on myös Puolan kansalainen.

14 FL, hänen avopuolisonsa ja heidän yhteinen lapsensa hakivat Jobcenter Bielefeldiltä perusluonteisia sosiaaliavustuksia SGB II:n nojalla. Jobcenter Bielefeld myönsi 3. ja 21.12.2020 tekemillään päätöksillä nämä etuudet FL:n avopuolisolle 30.5.2020 alkaen ja heidän yhteiselle lapselleen hänen syntymästään alkaen. FL:n hakemus sitä vastoin hylättiin 21.4.2021 tehdyllä päätöksellä ajalta 30.5.2020–28.2.2021 sillä perusteella, että hänellä ei ollut Saksan alueella oleskelua koskevaa oikeutta, jonka nojalla hänellä olisi oikeus SGB II:n mukaisiin sosiaalietuuksiin, koska hänelle oli myönnetty oleskelulupa yksinomaan työnhakua varten.

15 Jobcenter Bielefeld hylkäsi 19.7.2021 tekemällään päätöksellä FL:n hylkäyspäätöksestä tekemän oikaisuvaatimuksen perusteettomana olennaisilta osin samoilla perusteilla, joihin sen alkuperäinen päätös perustui.

16 Todetakseen erityisesti, ettei FL:llä ollut Saksan alueella oleskeluoikeutta, jonka nojalla hänellä olisi oikeus SGB II:n mukaisiin sosiaalietuuksiin, Jobcenter Bielefeld katsoi ensiksi, ettei FL voi kansallisen oikeuden nojalla vaatia oleskeluoikeutta pysyvään oleskeluun oikeutetun avopuolisonsa perheenjäsenenä tai läheisenä henkilönä.

17 Toiseksi se totesi, ettei FL voi saada oleskelulupaa myöskään toimiakseen alaikäisen lapsensa huoltajana AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan nojalla, luettuna erikseen tai yhdessä FreizügG/EU:n 11 §:n 14 momentin ensimmäisen virkkeen kanssa, koska tällaisen oleskeluluvan myöntämisen edellytyksenä on, että lapsi on Saksan kansalainen, kun taas FL:n lapsi on Puolan kansalainen.

18 Kolmanneksi Jobcenter Bielefeld katsoi, ettei oleskeluoikeutta ole myöskään työntekijöiden vapaasta liikkuvuudesta unionin alueella 5.4.2011 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 492/2011 (EUVL 2011, L 141, s. 1) eikä asetuksen N:o 883/2004 4 artiklan, sellaisina kuin unionin tuomioistuin on niitä tulkinnut 6.10.2020 antamassaan tuomiossa Jobcenter Krefeld (C-181/19, EU:C:2020:794), nojalla. Kyseiseen tuomioon johtaneessa asiassa alaikäiset lapset olivat nimittäin oppivelvollisia, mikä ei päde FL:n lapseen.

19 FL nosti 12.8.2021 kanteen Jobcenter Bielefeldin 19.7.2021 antamasta päätöksestä Sozialgericht Detmoldissa (Detmoldin sosiaaliturva-asioiden alioikeus, Saksa), joka on ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin. Kanteensa tueksi FL väittää lähinnä, että hänelle on myönnettävä oleskeluoikeus AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan, Saksan liittotasavallan perustuslain (Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland) 6 §:n, jossa säädetään muun muassa perheen suojelusta ja avioliitossa ja avioliiton ulkopuolella syntyneiden lasten tasa-arvosta, ja Roomassa 4.11.1950 allekirjoitetun ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen 8 artiklan (”Oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämän kunnioitusta”) nojalla. FL:n mukaan on unionin oikeuden vastaista rajata perheenyhdistäminen huoltajana toimimista varten tilanteisiin, joissa huollettava on alaikäinen lapsi, jolla on Saksan kansalaisuus, koska tämä merkitsee paitsi vapaan liikkuvuuden rajoittamista myös yhdenvertaista kohtelua koskevan oikeuden loukkaamista.

20 Jobcenter Bielefeld väittää, että FL:lle ei voida myöntää oleskelulupaa AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan perusteella, koska tämä säännös koskee sanamuotonsa mukaan ainoastaan alaikäisiä lapsia, jotka ovat Saksan kansalaisia. Se, että maahanmuuttoa ja oleskelua koskevassa kansallisessa säännöksessä tehdään ero saksalaisten ja ulkomaalaisten välille, kuuluu olennaisesti tämänkaltaiseen lainsäädäntöön, eikä kyseinen säännös ole unionin oikeuden vastainen.

21 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin toteaa, että Saksassa on sekä oikeuskirjallisuudessa että oikeuskäytännössä kiistanalaista, voiko FreizügG/EU:n 11 §:n 14 momentin ensimmäinen virke, luettuna yhdessä AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan ja SEUT 18 artiklan ensimmäisen kohdan kanssa, olla perusteena alaikäisen unionin kansalaisen huoltajana toimivan vanhemman oleskeluoikeudelle, kun tällä alaikäisellä ei tosin ole Saksan kansalaisuutta, mutta hänellä on Saksan alueella toisen vanhempansa oleskeluoikeudesta johdettu oleskeluoikeus. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo näin ollen, että sen käsiteltäväksi saatetun asian ratkaisemiseksi on tarpeen esittää unionin tuomioistuimelle ennakkoratkaisupyyntö sen tutkimiseksi, onko merkityksellinen Saksan lainsäädäntö unionin oikeuden mukainen.

22 Jos FL:llä olisi oikeus oleskella Saksan alueella muusta kuin työnhakuun liittyvästä syystä, hänellä olisi nimittäin lähtökohtaisesti myös oikeus sosiaalietuuksiin SGB II:n nojalla.

23 Tässä tilanteessa Sozialgericht Detmold on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko unionin oikeutta tulkittava siten, että se on esteenä sellaiselle jäsenvaltion lainsäädännölle, jonka mukaan oleskelulupa huoltajana toimimista varten myönnetään alaikäisen naimattoman lapsen, joka on kyseisen jäsenvaltion kansalainen, ulkomaalaiselle vanhemmalle vain, jos lapsi oleskelee vakinaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa, mistä seuraa, että jonkin jäsenvaltion unionin

kansalaisilla ei ole tällaista oikeutta saada oleskelulupaa huoltajana toimimista varten silloin, kun kyseessä on alaikäinen unionin kansalainen, joka on jonkin muun jäsenvaltion kuin kyseisen jäsenvaltion kansalainen?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

24 Aluksi on ensinnäkin huomautettava, että Euroopan komissio pitää mahdollisena, että pääasian kantaja voi vedota oikeuteen oleskella Saksan alueella direktiivin 2004/38 3 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettuna heidän yhteisen lapsensa äidin ”kumppanina”, ja täsmentänyt, että jos hänellä olisi tällainen oikeus, esitettyyn kysymykseen ei olisi enää tarpeen vastata pääasian ratkaisemiseksi.

25 Tästä on huomautettava, että unionin oikeutta koskevilla kysymyksillä oletetaan olevan merkitystä asian ratkaisemisen kannalta. Unionin tuomioistuin voi kieltäytyä vastaamasta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisukysymykseen ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin säännön tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (tuomio 10.4.2025, Amilla, C-723/23, EU:C:2025:262, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

26 Nyt käsiteltävässä asiassa pääasian kantaja ei hae direktiivin 2004/38 3 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua oleskeluoikeutta vaan kansallisessa lainsäädännössä huoltajana toimimista varten säädettyä oleskeluoikeutta, jolloin tämän vaatimuksen perusteltavuuden arviointi edellyttää ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan unionin oikeuden tulkintaa. Pelkästään siitä mahdollisuudesta, että asianomaisella henkilöllä voi mahdollisesti olla myös muu oleskeluoikeus, ei ilmene selvästi, että niillä unionin oikeuden säännöksillä, joiden tulkintaa pyydetään, ei ole mitään yhteyttä pääasian tosiseikkoihin tai että kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen.

27 Toiseksi ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee erityisesti, voidaanko Puolan kansalaiselle, joka on sellaisen alaikäisen lapsen isä, joka on myös Puolan kansalainen ja joka oleskelee vakinaisesti Saksan alueella, myöntää kansallinen oleskelulupa kyseisen lapsen huoltajana toimimista varten, kun lapsi oleskelee kyseisellä alueella direktiivin 2004/38 nojalla äitinsä, joka on myös Puolan kansalainen ja jolla on Saksan alueella kyseisen direktiivin mukainen pysyvä oleskeluoikeus, perheenjäsenenä. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee lisäksi, että tämä kysymys perustuu oletukseen, jonka mukaan FL:llä on Saksassa oleskeluoikeus vain työnhakua varten direktiivin 2004/38 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan mukaisesti.

28 On myös kiistatonta, että FL:n huoltajana toimimista varten hakema oleskelulupa antaisi hänelle oikeuden sosiaalietuuksiin, kun taas oleskeluoikeus Saksassa yksinomaan työnhakua varten ei Saksan oikeuden mukaan antaisi hänelle oikeutta näihin etuuksiin. Kuten ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, FL vaatii tämän vuoksi ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa, että hänelle myönnetään tällainen kansallinen oleskelulupa ja että hänen on näin ollen saatava sosiaalietuuksia SGB II:n nojalla.

29 Näin ollen myös unionin tuomioistuimen on ennakkoratkaisukysymykseen vastatessaan nojauduttava tämän tuomion 27 kohdassa esitettyyn oletukseen.

30 Kolmanneksi on muistutettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan silloin, kun ennakkoratkaisukysymyksessä viitataan ainoastaan unionin oikeuteen mainitsematta niitä kyseisen oikeuden säännöksiä, joihin viitataan, unionin tuomioistuimen asiana on poimia ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen esittämistä seikoista ja erityisesti ennakkoratkaisupyynnön esittämistä koskevan päätöksen perusteluista ne unionin oikeuden määräykset ja säännökset, joita pääasian oikeusriidan kohteen perusteella on tarpeen tulkita (tuomio 12.2.2015, Surgicare, C-662/13, EU:C:2015:89, 17 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tosin nimeää käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnön perusteluissa useita unionin oikeuden säännöksiä, mutta se mainitsee vain SEUT 18 artiklan osalta – tämän tuomion 21 kohdassa esitetyn – syyn epäilylleen, onko pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö unionin oikeuden vastainen, jolloin se olettaa – kuten tämän tuomion 27 kohdasta ilmenee –, että myös direktiiviä 2004/38 voidaan soveltaa käsiteltävässä asiassa.

32 Tässä tilanteessa on katsottava, että ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 18 artiklaa ja/tai direktiiviä 2004/38 tulkittava siten, että ne ovat esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jonka mukaan unionin kansalaiselle, joka on alaikäisen lapsensa huoltaja, ei voida kansallisen oikeuden mukaan myöntää oleskelulupaa huoltajana toimimista varten vain sen vuoksi, että tällä lapsella ei ole kyseisen jäsenvaltion kansalaisuutta, vaikka hän on myös unionin kansalainen ja hän oleskelee kyseisen jäsenvaltion alueella kyseisen direktiivin nojalla.

33 Tästä on aluksi todettava, että unionin tuomioistuimella olevasta asiakirja-aineistosta ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevan kansallisen oleskeluluvan myöntämisedellytykset johtavat Saksan alueella asuvien alaikäisten lasten kansalaisuuteen perustuvaan erilaiseen kohteluun. Erityisesti on mainittava, että Saksan lainsäädännön mukaan toisen jäsenvaltion kansalaiselle voidaan myöntää oleskelulupa huoltajana toimimista varten vain, jos hän toimii sellaisen alaikäisen naimattoman lapsen huoltajana, joka oleskelee vakinaisesti Saksan alueella ja jolla on Saksan kansalaisuus. Näin ollen vanhemmalle, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, ei voida alaikäisen lapsen, joka on unionin kansalainen mutta jolla ei ole Saksan kansalaisuutta, tapauksessa myöntää tällaista kansallista oleskelulupaa, vaikka kyseinenkin lapsi oleskelee vakinaisesti Saksan alueella.

34 On muistutettava, että SEUT 20 artiklan 1 kohdassa annetaan jokaiselle henkilölle, jolla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus, unionin kansalaisen asema, jonka tarkoituksena on olla jäsenvaltioiden kansalaisten perustavanlaatuinen asema, jonka perusteella samassa tilanteessa olevat jäsenvaltioiden kansalaiset voivat saada EUT-sopimuksen asiallisella soveltamisalalla osakseen saman oikeudellisen kohtelun kansalaisuudestaan riippumatta, jollei tätä koskevista nimenomaisesti määrätyistä poikkeuksista muuta johdu (tuomio 15.7.2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, 62 kohta).

35 Jokainen unionin kansalainen voi siis vedota SEUT 18 artiklassa määrättyyn kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon kaikissa niissä tilanteissa, jotka kuuluvat unionin oikeuden asialliseen soveltamisalaan. Tällaisiin tilanteisiin kuuluvat tapaukset, jotka koskevat SEUT 20 artiklan 2 kohdan a alakohdassa ja SEUT 21 artiklassa myönnetyn, liikkumista ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella koskevan vapauden käyttämistä (tuomio 15.7.2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, 63 kohta).

36 Koska pääasian kantajan lapsi on unionin kansalainen, joka oleskelee muussa jäsenvaltiossa kuin siinä, jonka kansalaisuus hänellä on, kantajan tilanne kuuluu unionin oikeuden aineelliseen soveltamisalaan, joten hän voi lähtökohtaisesti vedota SEUT 18 artiklaan sisältyvään kansalaisuuteen perustuvan syrjinnän kieltoon (ks. analogisesti tuomio 15.7.2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, 64 kohta).

37 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 18 artiklan ensimmäistä kohtaa voidaan kuitenkin soveltaa itsenäisesti ainoastaan sellaisiin unionin oikeuden soveltamisalaan kuuluviin tilanteisiin, joita varten EUT-sopimuksessa ei ole syrjinnän kieltäviä erityissääntöjä (tuomio 15.7.2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, 65 kohta).

38 Tältä osin on todettava, että syrjintäkiellon periaate konkretisoidaan sellaisten unionin kansalaisten osalta, jotka käyttävät vapauttaan liikkua ja oleskella jäsenvaltioiden alueella, direktiivin 2004/38 24 artiklassa (ks. analogisesti tuomio 15.7.2021, The Department for Communities in Northern Ireland, C-709/20, EU:C:2021:602, 66 kohta).

39 Direktiivin 2004/38 3 artiklan 1 kohdan mukaan direktiiviä ja sillä annettuja oikeuksia sovelletaan unionin kansalaisiin, jotka siirtyvät toiseen jäsenvaltioon tai oleskelevat toisessa jäsenvaltiossa kuin jonka kansalaisia he ovat, sekä heidän 2 artiklan 2 alakohdassa määriteltyihin perheenjäseniinsä, jotka tulevat heidän mukanaan tai seuraavat heitä myöhemmin. Näin on pääasian kantajan lapsen kaltaisen henkilön osalta, joka – kuten tämän tuomion 27 kohdasta ilmenee – on Puolan kansalainen ja oleskelee Saksan alueella äitinsä, joka on myös Puolan kansalainen ja jolla on pysyvä oikeus oleskella kyseisen jäsenvaltion alueella, perheenjäsenenä.

40 Näin ollen on tulkittava direktiivin 2004/38 24 artiklaa.

41 Näin ollen on todettava ensinnäkin kyseisestä 24 artiklasta, että sen 1 kohdassa säädetään, että kaikkia vastaanottavan jäsenvaltion alueella mainitun direktiivin nojalla asuvia unionin kansalaisia on kohdeltava jäsenvaltion kansalaisten kanssa tasavertaisesti EUT-sopimuksen soveltamisalaan kuuluvilla aloilla.

42 Tältä osin on yhtäältä todettava, että – kuten tämän tuomion 39 kohdasta ilmenee – tässä tapauksessa pääasian kantajan lapsi on unionin kansalainen, joka oleskelee Saksan alueella ”direktiivin 2004/38 nojalla” kyseisen direktiivin 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitetussa merkityksessä.

43 Toisaalta kansallisen oleskeluoikeuden myöntäminen sellaisen alaikäisen lapsen vanhemmalle, joka on unionin kansalainen ja joka on käyttänyt liikkumista ja oleskelua koskevaa vapauttaan, kuuluu mainitussa 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun ”perustamissopimuksen soveltamisalaan”, koska tällaisen oikeuden myöntäminen on omiaan edistämään sitä, että kyseinen alaikäinen lapsi käyttää oikeuttaan liikkua ja oleskella vapaasti vastaanottavassa jäsenvaltiossa.

44 Kuten nimittäin unionin tuomioistuin on jo todennut, direktiivin 2004/38 johdanto-osan kolmannesta ja neljännestä perustelukappaleesta ilmenee, että direktiivin tavoitteena on helpottaa unionin kansalaisille SEUT 21 artiklan 1 kohdassa suoraan myönnetyn vapaata liikkumista ja oleskelua jäsenvaltioiden alueella koskevan henkilökohtaisen perusoikeuden käyttämistä ja tehostaa kyseistä perusoikeutta. Näiden kansalaisten perhe-elämän suojelu ja erityisesti sellaisten toimenpiteiden toteuttaminen, joilla edistetään heidän perheidensä kotoutumista vastaanottavassa jäsenvaltiossa, ovat osa tähän tavoitteeseen pyrkimistä (ks.

vastaavasti tuomio 2.9.2021, Belgian valtio (Oleskeluoikeus perheväkivallan tapauksessa), C-930/19, EU:C:2021:657, 81 ja 82 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Kansallisen oleskeluluvan myöntäminen sellaisen lapsen vanhemmalle, joka on unionin kansalainen ja joka oleskelee vakinaisesti jäsenvaltiossa, on tämän tavoitteen mukaista, koska tällä tavoin voidaan säilyttää kyseisen lapsen perhe-elämä kyseisen jäsenvaltion alueella ja edistää hänen perheensä kotoutumista siellä, varsinkin silloin, kun tällaisella oleskeluluvalla pyritään mahdollistamaan mainitun lapsen huoltajana toimiminen lähtökohtaisesti niin kauan kuin lapsi on huollon alainen.

45 Näin ollen direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdassa konkretisoitua yhdenvertaisen kohtelun periaatetta, joka edellyttää, että toisiinsa rinnastettavissa tilanteissa olevia henkilöitä kohdellaan oikeudellisesti samalla tavalla, on sovellettava pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa.

46 Pääasiassa on riidatonta, että FL:lle ei myönnetty hänen hakemaansa oleskelulupaa vain siitä syystä, että hänen lapsellaan ei ole Saksan kansalaisuutta, koska FL täyttää muilta osin Saksan oikeudessa säädetyt edellytykset oleskeluluvan myöntämiselle AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan nojalla. Näin ollen pääasiassa kyseessä oleva kansallinen lainsäädäntö johtaa lapsen kansalaisuuteen perustuvaan välittömään syrjintään ja on siten direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdan vastainen, koska kyseisessä lainsäädännössä ei myönnetä kyseisen lapsen vanhemmalle, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, oleskeluoikeutta kyseisen lapsen huoltajana toimimista varten, kun taas tällaisessa tilanteessa oleva saksalainen lapsi voisi hyötyä vanhempansa, joka on toisen jäsenvaltion kansalainen, läsnäolosta Saksan alueella samaa tarkoitusta varten.

47 Tätä toteamusta ei horjuta Saksan hallituksen istunnossa esittämä väite, jonka mukaan AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan mukaisen oleskeluoikeuden tavoitteena on suojella Saksan kansalaisten perustuslaissa taattua oikeutta vapaaseen liikkuvuuteen Saksan liittotasavallan alueella; tämä tavoite on esteenä sille, että saksalaisen lapsen pitäisi tapauksesta riippuen lähteä kotimaastaan, jos ulkomaalaisella vanhemmalla ei ole oleskeluoikeutta, ja tämän tavoitteen osalta unionin kansalaiset, jotka eivät ole Saksan kansalaisia, ovat erilaisessa tilanteessa, koska tämän oleskeluoikeuden myöntämättä jättäminen ei voi johtaa siihen, että heidän olisi poistuttava kotimaastaan.

48 Vaikka unionin kansalaisella ei ole ilman Saksan kansalaisuutta tällaista perustuslaissa taattua perusoikeutta ja hänen täytyy oleskeluoikeuden direktiivin 2004/38 nojalla saadakseen täyttää direktiivin mukaiset edellytykset oleskeluoikeuden käyttämiselle, hänellä on, kuten unionin kansalaisella, jolla on Saksan kansalaisuus, kuitenkin niin kauan kuin nämä edellytykset täyttyvät oikeus oleskella vapaasti Saksan alueella, joten heidän tilanteensa ovat toisiinsa rinnastettavia, ja on täsmennettävä, että yhdenvertaisen kohtelun periaatteen soveltamiseksi tilanteiden rinnastettavuutta koskevana vaatimuksena ei ole tilanteiden samanlaisuus vaan ainoastaan niiden samankaltaisuus (ks. vastaavasti tuomio 26.6.2018, MB (Sukupuolenvaihdos ja vanhuuseläke), C-451/16, EU:C:2018:492, 41 kohta).

49 Kun on kyse tämän tuomion 46 kohdassa tarkoitetun kaltaisesta lainsäädännöstä, lapsen, jolla ei ole Saksan kansalaisuutta, vanhemmalla on direktiivin 2004/38 24 artiklan 1 kohdan nojalla oikeus saada oleskelulupa lapsensa huoltajana toimimista varten samoilla edellytyksillä, joita sovelletaan tämän lainsäädännön mukaisesti sellaisten lasten ulkomaalaisiin vanhempiin, joilla on Saksan kansalaisuus.

50 Nyt käsiteltävässä asiassa oleskeluluvan, jonka myöntämistä FL vaatii, tarkoituksena on viime kädessä – kuten tämän tuomion 43 ja 44 kohdasta ilmenee – mahdollistaa hänelle vanhempana ilman vastaanottavan jäsenvaltion kansalaisuutta toimiminen sellaisen lapsensa huoltajana, joka oleskelee vakinaisesti kyseisessä jäsenvaltiossa , ja siten – sillä myöskään lapsella ei ole Saksan kansalaisuutta, vaan toisen jäsenvaltion kansalaisuus – kyseisen lapsen perhe-elämän säilyttäminen Saksassa ja hänen liikkumista ja oleskelua Saksan alueella koskeva vapautensa. Jos tällaisen lapsen vanhemmalle ei voitaisi myöntää kansallista oleskelulupaa, jota kyseisen jäsenvaltion kansalaisen vanhemmat voivat hakea, lapsen oikeutta yhdenvertaiseen kohteluun loukattaisiin (ks. analogisesti tuomio 21.12.2023, Chief Appeals Officer ym., C-488/21, EU:C:2023:1013, 66–69 kohta).

51 Tämän tuomion 46 kohdassa mainitun syrjinnän kaltaista syrjintää ei myöskään voi oikeuttaa direktiivin 2004/38 24 artiklan 2 kohdassa säädetty poikkeus, koska kyseisen lapsen oleskeluoikeus ei kuulu tässä säännöksessä tarkoitettujen tilanteiden soveltamisalaan.

52 Toiseksi seurauksista, jotka aiheutuvat oleskeluluvan myöntämisestä pelkästään kansallisen oikeuden nojalla, on tämän tuomion 28 kohdassa muistutettu, että käsiteltävässä asiassa Saksan oikeuden mukaan AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan nojalla myönnetyn oleskeluluvan haltija voi tämän oleskeluluvan nojalla hakea myös sosiaalietuuksia SGB II:n nojalla. Nämä etuudet kuitenkin evättiin FL:ltä sillä perusteella, että hänellä ei ole muuta oikeutta oleskella Saksan alueella kuin se, jota hän voi vaatia työnhakijana.

53 FL itse tosin oleskelee kyseisen jäsenvaltion alueella ”direktiivin 2004/38 nojalla” ja erityisesti sen 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan nojalla työnhakijana. Direktiivin 24 artiklan 2 kohdassa jäsenvaltioille kuitenkin annetaan nimenomaisesti mahdollisuus poiketa yhdenvertaisen kohtelun periaatteesta ja evätä sosiaalietuuksien myöntäminen hakijalle, jonka oleskeluoikeus perustuu direktiivin 14 artiklan 4 kohdan b alakohtaan.

54 Jos FL:lle myönnettäisiin oleskelulupa, jota hän hakee AufenthG:n 28 §:n 1 momentin ensimmäisen virkkeen 3 kohdan nojalla, edellisessä kohdassa esitetyt toteamukset eivät kuitenkaan voisi horjuttaa hänen oikeuttaan saada sosiaalietuuksia SGB II:n nojalla.

55 Kun FL on kansallisella alueella oleskelua siellä työnhakua varten koskevan oikeuden haltija, kansallinen lainsäätäjä voi tosin evätä FL:ltä nämä etuudet direktiivin 2004/38 24 artiklan 2 kohdassa säädetyn poikkeuksen perusteella, mutta FL voi kuitenkin tapauksen mukaan hakea näitä etuuksia muuhun tarkoitukseen myönnetyn oleskeluoikeuden perusteella (ks. vastaavasti tuomio 6.10.2020, Jobcenter Krefeld, C-181/19, EU:C:2020:794, 70 kohta).

56 Tämän poikkeuksen soveltamisala on sosiaaliavustusten osalta rajattu tosiasiallisesti henkilöihin, joilla on vastaanottavassa jäsenvaltiossa oleskeluoikeus yhtäältä kyseisen direktiivin 6 artiklan 1 kohdan perusteella enintään kolmen kuukauden ajan ja toisaalta direktiivin 14 artiklan 4 kohdan b alakohdan perusteella työnhakua varten tämän ajanjakson jälkeen.

57 Näin ollen mainittua poikkeusta ei sovelleta, jos asianomaisen lapsella on direktiivin 2004/38 nojalla oleskeluoikeus, joka ei ole kumpikaan edellisessä kohdassa mainituista oleskeluoikeuksista.

58 Esitettyyn kysymykseen on edellä esitetyn perusteella vastattava, että direktiivin 2004/38 24 artiklaa on tulkittava siten, että se on esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jonka mukaan unionin kansalaiselle, joka on alaikäisen lapsensa huoltaja, ei voida myöntää kansallisen

oikeuden mukaista oleskelulupaa huoltajana toimimista varten vain sen vuoksi, että lapsella, joka on myös unionin kansalainen ja oleskelee kyseisen direktiivin nojalla kyseisen jäsenvaltion alueella, ei ole tämän jäsenvaltion kansalaisuutta.

Oikeudenkäyntikulut

59 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Euroopan unionin kansalaisten ja heidän perheenjäsentensä oikeudesta liikkua ja oleskella vapaasti jäsenvaltioiden alueella, asetuksen (ETY) N:o 1612/68 muuttamisesta ja direktiivien 64/221/ETY, 68/360/ETY, 72/194/ETY, 73/148/ETY, 75/34/ETY, 75/35/ETY, 90/364/ETY, 90/365/ETY ja 93/96/ETY kumoamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/38/EY 24 artiklaa

on tulkittava siten, että

se on esteenä jäsenvaltion lainsäädännölle, jonka mukaan unionin kansalaiselle, joka on alaikäisen lapsensa huoltaja, ei voida myöntää kansallisen oikeuden mukaista oleskelulupaa huoltajana toimimista varten vain sen vuoksi, että lapsella, joka on myös unionin kansalainen ja oleskelee kyseisen direktiivin nojalla kyseisen jäsenvaltion alueella, ei ole tämän jäsenvaltion kansalaisuutta.

Allekirjoitukset